

25. Oct. 1834

SENDER

Martinus Rørbye

RECIPIENT

Frederikke Rørbye, f. Stockfleth

FACTS

Document type:

Letter

General comment:

Brev nr. 22 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37. Brevet omhandler dagene 28. september til 24. oktober 1834.

Sender's location:

Rom

Recipient's location:

København

Mentioned people:

Vincenzo Bellini
Henrik Carl Bang Bendz
Jens Friderich Berg
Ditlev Conrad Blunck
Johan Bravo
Peter Christian Bruun
Ludvig Bødtcher
Angelica Catalani
Christen Christensen
Ajax Clemens
Emilie Collett, f. Rørbye
Thomas Fearnley
Frederik Hammerich
Holck
Andreas Jacobsen
Albert Küchler
Laura Lautrup, f. Schiøtt
Carl Edvard Marius Levy
Maria Malibran
Ditlev Martens
Ernst Meyer
Giuditta Pasta, f. Negri
Fritz Petzholdt
Elise Rørbye
John Rørbye
Julie Fredrikke Rørbye
Jørgen Sonne
Gerhard Stub

Archive:

Det kgl. Bibliotek, Acc. 1996/44

TRANSCRIPTION

Rom den 24de October 1834.

Du har med god Grund allerede i lang Tiid kunnet vente Brev fra mig kjære gode Moder; men det urolige Reiseliv, der nu endelig, for det første har faaet en Ende, har været Skyld i, at det saalænge har været opsat; jeg vidste jo desuden, at min kjære Moder ikke regnede det saa nøie, naaer du blodt blev underrettet om, hvor, og hvorledes jeg befandt mig. I Milano, hvorfra jeg sist skrev til Rose, var det ogsaa min Bestemmelse, at have ladet dig høre fra mig; men Brevet til Rose¹ var allerede begyndt, da man underrettede mig om, at der var en god Leilighed hid til Genua, som jeg troede ikke, at burde lade gaae fra mig; desuden vidste jeg, at hvad jeg skrev til min kjære Rose, ville min gode Moder ogsaa blive underrettet om; jeg reiste derfor viidere, idet jeg foresatte mig, strax efter min Ankomst til Rom, at lade dig det viide. Dog kun med Nød, blev jeg istand til at blive min Beslutning troe, da jeg efter min Ankomst hertil, blev bestormet, om at gjøre Følge med Sonne² og Grev Holck,³ der nu ogsaa er her; de havde allerede bestemt en Tuur til Fosignone, en lille Bye paa den neapolitanske Grændse, hvor der skulle være et stort Marked paa Søndag, og som skal være meget interessant, ved den Mængde Mennesker, og de smukke Kostumer, der fra flere Provindser, der ere at see: man anførte mange Grunde hvorfor jeg burde tage med, hvoriblandt en meget rigtig var den, at der ikke hver Dag tilbød sig en saa god Leilighed til at see saa meget, og saa originalt, desuden havde jeg endnu ikke Værelser, og Blunk og Mejer tilbød dem, i min Fraværelse, at snuse omkring, saa at jeg intet derved ville tabe, og den heele Tuur, mente de dog blodt varede 8 Dage, og ville ikke komme til at koste mere, end om jeg blev her; og derfor at være saa uhyre samvittighedsfuld med at skrive hjem, synes dem ganske comisk. Jeg tænkte anderledes, om jeg end til en anden Tiid kunne have ønsket meget, at see dette; Rom var jo ogsaa nu at ansee, som et stort Marked for mig, og som jeg kjendte ligesaa lidet til, jeg var endogsaa overbeviist om, at jeg nu ikke med den tilbørliige Nytte ville gjøre denne Tuur, da jeg virkeliig, ved den megen Reisen, er blevet lidt sløvet, og hellere til et andet Aar burde foretage dette. Jeg blev altsaa her, og vil med Glæde nu give dig en lille Beskrivelse om min Reise fra Milano hertil. Af mit Brev til Rose vil du have erfaret, at jeg under mit siste Ophold i Paris, og paa min Fodtuur i Schwitz ikke just befandt mig saa ganske rask, formodentliig af den megen Anstrengelse imellem Bjergene; jeg maae ikke undlade, at siige dig, at dette nu er forbi, og at jeg befinder mig meget vel, naaer jeg blodt kan komme lidt i Rolighed. Rose har taget det Løfte af mig, sandfærdig at skrive hvorleedes jeg isaahenseende havde det, og du seer

kjære Moder, jeg holder Ord, skulle hun derfor have troet, at det kunne have haft slemme Følger for mig, vil du maaske være saa god, at berolige hende, liige som jeg tænker at min kjære Moder ikke vil ængste sig, om jeg end, af og til skulle skrive Lidt om saadanne Upasseligheder; du kjender forresten bedre hvorleedes jeg har det, og at det som oftest ikke er af lang Varighed. – Dog nu maae du høre lidt om Reisen, jeg veed at dette maae interesere dig, og de kjære Sødskende. I Milano⁴ saae jeg, foruden den superbe Kirke, og alle de øvrige herlige •2• og for mig nye Tiing, ogsaa en stoer Udstilling i Academiet der, hvor der var meget Smukt, men ogsaa, og for største Deelen meget maadeligt; det intereserede mig imidlertid overordentlig der at spadserere omkring iblandt Byens Folk. Det var netop Laura's⁵ Geburtsdag, jeg ville gjerne have ønsket hende, et Par Tiimer her, hun ville have havt en interessant Geburtsdag; dog mere havde jeg ønsket om Aftenen, at have haft dig, og Alle de kjære hjemme med i det store Theater della Scala, hvor jeg den Aften hørte Madame Malibran,⁶ for Tiiden Europa's første Sangerinde, og som unægtelig staaer langt over Catalani,⁷ i det mindste da hun var hos os, denne har en Blødhed i Stemmen, og en Færdighed, der er mageløs, og mangler heller ikke Kraft; men hun veed, som sand Kunstnerinde, at holde Maade dermed; det Bifald hun derfor ogsaa fik, var uhyre, og kan blodt tænkes hos et saa hæftigt Folk, som dette; Theatret er endnu større end de i Paris, det har 6 Etager; men er ikke fuldt saa smukt decoreret, som de franske; men gjør et herligt Indtryk; Decorationer, Musik, Maskinerie etc staae langt tilbage for de jeg har seet i Paris, det synes som om Italienerne ikke forstaae at sætte Priis paa andet end en god Prima Donna, thi alle de øvrige behagede i det mindste mig aldeles ikke, og havde virkelig heller ikke synderlig Fortjeneste; Stykket heed Norma Musiken var af Bellini;⁸ men jeg troer ikke den ville gjøre Lykke hjemme; der var et umaadeligt stort Personale; som man næsten ikke mærkede paa den store Sene. – Fra Milano kjørte jeg med en Veturin til Genua,⁹ og hvad jeg ikke iforveien viste om Theatret della Scala, det fik jeg desværre fuldt op at viide paa Veien, da der foruden de øvrige Passagerer, ogsaa var en Sanger Kone fra Mailand med i Vognen, saa vel var dette Fruentimer skaaren for Tungebaandet, som jeg endnu aldrig har hørt nogen, og Gud veed hvorledes det gik til; men hvad man endogsaa begyndte at tale om, varede det kun kort, saa var hun igjen midt iblandt Sangere og Sangerinder og Mad: Malibran og la Scala, hørte man vist 100 Gange i hvert 5 Minutter; det var mig umulig at forstaae Alt dette, men hun lod heller ikke til at bryde sig synderlig derom, naaer blodt hun fik Leilighed til at lade Tungen løbe, jeg var vist bleven yperlig underret[tet] om alle

Malibran's Fortrin for Pasta¹⁰ og Alle de øvrige bekjendte Sangerinder, vis blodt den gode Dame havde erindret at det ikke var enhver gjort at følge en saa øvet Tunge. Vi kørte gennem Pavia, hvor vi bleve en Nat, og ankom Torsdagen den 2den October¹¹ Kl 6 til Genua, da det kun gaaer meget langsomt med Veturinerne; man kører alle Morgener Kl 5 ud, bliver saa ved at [kjøre] i et væk til Kl 11 a 12 saa lader han Hestene, og os puste et Par Tiimer, hvorpaa Veien fortsættes til om Aftenen, da man spiiser og tilbringer Natten i det Værtshuus hvortil man er ført, dette er gjerne beregnet med i Acorten med Veturinen; men hvad man ellers om Dagen vil have regnes aparte. Veien fra Milano var de to første Dage mindre end smuk den største Deel af Lombardiet er ganske fladt, den tredie Dag blev den smukkere, da vi kom til en Gren af Apeninerne, som Veien er lagt over, jo nærmere man kommer Genua des smukkere bliver den; men man seer intet af Havet førend man bøier om en lille Klippe og seer nu paa en gang det store Hav udstragt for sig. Det var den Aften blikstille, og saa accurat saaledes ud, som Sundet hjemme hos os, naaer man om Aftenen spadserer paa lange Linie; Genua saa jeg endnu ikke man kører først gennem en Forstad eller Fiskerleje og seer da intet andet af Byen end et høit Fyrtaarn, der ligger paa en Klippe mod Havet, Veien gaaer ved Foden deraf gennem Fæstningsværkerne, og naaer man er passeret den anden Port, seer man paa engang den heele Bye i en Halvmaane Form amfitheatralsk ligge inde i Bugten. – At beskrive denne lade sig ikke saaledes •3• gjøre, det maae høre til de Ting, jeg engang muntlig skal fortælle dig; jeg maae blodt siige at istæden for 2 Dage, kunne jeg havt Lyst, til at opholde mig der en Maaned. De væsentliige Tiing fik jeg imidlertid seet og dertil hører Doriaernes, Vescoernes[?] og Grimaldiernes og flere bekjendte gamle Familiers Paladser, det forige Jesuitter Kologium, nu Universitetet iblandt andet har en Trappegang der er mageløs prægtig; den stiger med Forgaarde[?] med Søiler, aabne Søilegange etc liige op til Taget af den uhyre Bygning; naaer man staaer ved Indgangen seer man det heele Anlæg der øverst oppe sluttet af en smuk Hauge ovenpaa Huuset; til alt dette maae man endnu regne, de tildeels smukke Vandspring, der allevegne ere anbragte, og aldrig mangler paa at gjøre en smuk Efect. Desværre maae man allerede i Genua beklage, at see denne Herlighed ikke holdes reene og i Orden; noget der endnu falder stærkere i Øjnene jo længere man komme Sydefter, i det Rommerske er dette Svineri ganske utaalelig, det finder Sted liige saa vel i Paladserne, som i de simple Huuse, jeg har aldrig seet Mage, man kan virkeliig skrabe Snavset af Væge og Alt, hvad man imidlertid faaer at spiise lader meget popert og Sengene ere ypperlige og reene. Fra Genua

tog jeg med et Dampskib til Livorno som blodt varede een Nat og ankom Søndag Morgen ¹² Kl 6½ paa Reeden; Skibet blev strax omringet med en heel Skare af Baade med Schiauere, der akkorderede for at komme til at bringe os i Land, der hersker et skammeliigt Misbrug hermed, og det er umulig for den Reisende, at vogte sig for at blive snydt, det gik mig liigesaa men jeg var dog glad, at jeg slap saa vel derfra, Andre skal ganske anderleedes være bleven trukken op. Vi maatte ogsaa her passere Quaraintainen for at man kunne see om alle Papirer vare i Orden og om det heele Tal af Passagerer befandtes rigtigt; hvorfor vi ogsaa bleve talte førend vi forlode Genua; thi skulle blodt een Person mangle, tilstedes ingen at komme i Land, det gaaer derfor ikke an her som hjemme, hvor man seiler fra de Passagerer der komme for silde. Jeg aflagde i Livorno et Besøg hos Kjøbmand Stub ¹³ en Normand af Fødsel der der er etableret, og hvortil jeg havde en Adresse fra Cand: Theol: Berg ¹⁴ som var i Paris. Emilie ¹⁵ har engang gjort en Dampskibsreise med denne Familie til Norge, jeg har derfor mange Hilsener til hende, een af de Piiger hun dengang lærte at kjende er siden den Tiid døg [død?], hvorover Faderen beklagede sig meget. Jeg spiiste der Mandag Middag, og man var særdeles forekommende mod mig, jeg troer det smigrede Manden, at jeg gjorde ham denne Visit, vis egentlige Aarsag var, at sætte mig i Forbindelse med ham, vis jeg engang maaske, naaer jeg forlader Italien kunne ønske noget tilsøes sendt hjem; han forsikkrede mig ogsaa om, at jeg isaahenseende ganske havde at disponere over ham, og kunne være fuldkommen rolig for at Alt ordentliig skulle blive besørget; men jeg sparede heller ikke paa at smigre Manden, hvad hans smukt indrettede Huus, og slette Malerisamling andgik, og vi forlode hinanden om Aftenen, som de beste Venner. Om Morgen reiste jeg til Pisa, ¹⁶ saae om Dagen Alt der iblandt andet det bekjendte skjæve Taarn, som du kan see i Lises ¹⁷ Penning Magasin, og fortsatte Reisen den anden Dag viidere til Florentz, hvor jeg blev i nogle Dage. ¹⁸ Dog jeg glemte at bemærke, at det var Elise's Geburtsdag, [da] jeg eene vandrede om i Pisa, jeg beeder hende ret meget grattuleret, jeg tængte ret meget paa hvorledes I den dag vel maatte havde havt det. – Den 11te Oct: reiste jeg først fra Florentz, hvor jeg imidlertiid haaber endnu engang at komme, da her er alt formeget, til i saa kort Tiid, at kunne blive færdig dermed; jeg længtes ogsaa nu efter ret engang at komme lidt i Rolighed. Reiseselskabet bestod iblandt andre ogsaa af en Præst og en Munk, hvoraf jeg ret havde mine Løier, da de forsøgte paa at ville omvende mig, deres Interesse for mig steeg saa meget højere da jeg fortalte dem, at jeg havde en Søster der var gift med en Præst, som de synes grueligt; vi vare forresten de beste Venner, sov

saagar da undertiiden ingen anden Leilighed gaves om Natten i et Værelse. Deres Uviidenhed er i mange Punkter uhyre stor. Jeg kørte over Perugia, Spoleto etc hvilken Vei er meget smuk; Dagene vare meget varme; men Morgenerne saa kolde som hjemme om Vinteren, saa at jeg var meget glad ved at have min gode Kappe, som ogsaa mange gange om Nætterne har gjort mig god Nytte, naaer jeg fik for tyndt et Tæppe. Den 22de Oct:¹⁹ Kl 12 kom jeg til Rom og maatte efter Sædvane her kjøre lige op paa Doganen for at Kufferterne kunne vissiteres, man var ellers ikke strenge; men glemte heller ikke ordentlig at forlange deres bona mano, som de kalder dette. Da det var forbi lod jeg Tøi og Alt blive i Vognen hos Veturinen, da jeg ikke ønskede, at tage ind i noget Hotel førend jeg havde talt med de Andre her om Leilighed; jeg gik derfor efter den Beskrivelse, jeg i Paris havde faaet af Christensen,²⁰ liige hen til Restaurateuren Lepri, hvor jeg netop paa denne Tiid kunne træffe de Danske, og fandt •2• da ogsaa ganske rigtigt hvad jeg søgte. Der var Blunk,²¹ Grev Holck,²² Bøttger,²³ Bravo,²⁴ Hamerich,²⁵ og siiden traf jeg ogsaa de øvrige som jeg ogsaa maae nævne, de vare Mejer,²⁶ Farnlei,²⁷ Sonne,²⁸ Bentz,²⁹ Levi;³⁰ Kykler³¹ og Petzholt³² ere endnu inde mellem Bjergene men ventes snart og Martens har jeg endnu ikke seet. Blunk tog sig strax af mig, og vi gik hen i det Huus, hvor Ham:²⁵ Bentz og Levi boede, hvor jeg for disse Nætter fik et lille mørkt Værelse, og min Kuffert bragt hjem. Imidlertid har de alle snuset om efter Værelser for mig, der, da jeg villde have dem for godt Kjøb ikke Sol etc vare vanskeliige at faae, da Alt paa denne Tiid er saa opfyldt her. Jeg maatte idag bestemme mig til at tage de Værelser, som Christensen havde, da han var her, det vare de beste, jeg •1• kunne faae; men som desværre har Sol om Formiddagen. De ere i Via della Purificazione paa Monte Pincio; langt under netto[?]; men jeg maae hjælpe mig, havde jeg ikke taget den, havde jeg maaske maattet tage slettere siden. Jeg skal derfor give 6 Scudi om Maaneden der ikke skal være dyrt; men alt formeget for mig nu, da mine Finantser ere mindre end gode. I gaar var jeg hos Torvaldsen,³³ og tilbragte lang Tiid hos ham med at see hans smukke Samling af Malerier etc, jeg traf Manden i Perle Humeur, der nok ikke altiid er Tilfælde. Forresten er jeg endnu saa ubekjendt her, at jeg ikke kan skrive synderlig om Rom. Vil du siige Rose, at jeg blev meget glad, da jeg traf hendes Brev af 10de og 15 September her, det havde allerede lagt her i flere Dage før min Ankomst, og jeg skal snarest igjen skrive hende til. Mine Breve fra Paris, jeg formoder at et deraf er fra dig kjære Moder, har jeg endnu ikke seet noget til; men venter dem dog. Af Rose's Brev seer jeg at du nu igjen har Elise³⁴ og Julie³⁵ hjeme. I maae derfor Alle nu have det godt, jeg tænker ogsaa at Frue

Schiøtt³⁶ er vel fornøiet med at deres Tuur nu er forbi, som jeg virkeliig troer Konen ikke havde nogen god Troe til, det glæder mig at den er falden saa godt ud. I dit næste Brev maae du endeliig siige mig hvad du har tænkt at give Rose fra mig til hendes Geburtsdag som du var saa god at love mig at ville besørge, og hvad du ellers har at meddeele mig gode Moder. Erindre blodt at et Brev behøver 3 Uger og derover for at gaae hid, og at der altsaa gaaer liige saa lang Tiid inden du kan faae Svar. Og nu lev vel kjære gode Moder, jeg kan ikke andet end haabe, at du befinder dig vel og at du ikke forglemmer din hengivne Søn Martinus.
Hils alle de gode Sødskende og Rose.
Jeg haaber at John³⁷ nu har faaet sit Brev fra Paris, der var sendt med Fløitespiller Bruun.³⁸ Clemens'es³⁹ var sendt med Jacobsen⁴⁰ paa Østergade, deres Reise maae være bleven forhalet.

¹ Brevet er nr. 21 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37, men er ikke bevaret.

² Jørgen Sonne.

³ Uidentificeret, jvf. Holck.

⁴ Se dagbogen 29. september 1834.

⁵ Laura Schiøtt.

⁶ Maria Malibran.

⁷ Angelica Catalani.

⁸ Vincenzo Bellini.

⁹ Se dagbogen 30. september 1834.

¹⁰ Giuditta Pasta, f. Negri.

¹¹ Se dagbogen samme dato.

¹² Se dagbogen 5. oktober 1834.

¹³ Gerhard Stub.

¹⁴ Jens Friderich Berg.

¹⁵ Emilie Collett, f. Rørbye.

¹⁶ Se dagbogen 10. oktober 1834.

¹⁷ Elise Rørbye.

¹⁸ Nærmere betegnet fra 8. til 17. oktober 1834.

¹⁹ Se dagbogen samme dato.

²⁰ Christen Christensen.

²¹ Ditlev Conrad Blunck.

²² Uidentificeret, jvf. Holck.

²³ Ludvig Bødtcher.

²⁴ Johan Bravo.

²⁵ Frederik Hammerich.

- ²⁶ Ernst Meyer.
- ²⁷ Thomas Fearnley.
- ²⁸ Jørgen Sonne.
- ²⁹ Henrik Carl Bang Bendz.
- ³⁰ Carl Edvard Marius Levy.
- ³¹ Albert Kuchler.
- ³² Fritz Petzholdt.
- ³³ Bertel Thorvaldsen.
- ³⁴ Elise Rørbye.
- ³⁵ Julie Fredrikke Rørbye.
- ³⁶ Charlotte Johanne Schiøtt, f. Schack.
- ³⁷ John Rørbye.
- ³⁸ Peter Christian Bruun.
- ³⁹ Ajax Clemens.
- ⁴⁰ Andreas Jacobsen.

1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247

[illegible]

[illegible]

